

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовео комисију:		
29. децембар 2022. године, Декан Академије уметности у Новом Саду проф. Синиша Бокан, на основу Одлуке Наставно уметничко научног већа Академије уметности Универзитета у Новом Саду		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Медић Ивана	Виши научни сарадник	Музикологија, 27.11.2018.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Музиколошки институт САНУ, Београд		Председник
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Поповић-Млађеновић Тијана	Редовни професор	Музикологија,
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Факултет музичке уметности, Универзитет уметности у Београду		Члан
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Радоман Валентина	Ванредни професор	Музикологија, 2.4.2022.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Академија уметности Универзитета у Новом Саду		члан (ментор)
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4.		
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5.		
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		

1. Име, име једног родитеља, презиме: Бранислава (Горан) Трифуновић   2. Датум рођења, општина, држава: 25. 6. 1990. Шабац, СФРЈ, Република Србија   3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Академија уметности Универзитета у Новом Саду, Основне студије Музикологије (2009–2013), диплома: Теоретичар уметности – музиколог; мастер студије Музикологије (2013–2015)), диплома: Мастер теоретичар уметности – музикологија   4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 26. 10. 2017- Докторске студије музикологије
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: <i>Gesamtkunstwerk</i> Александра Николајевича Скрјабина – у контексту; теоријске перспективе
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл.   Дисертација је укупног обима 289 страна, од тога: - првих 11 страна обухвата насловну страну, кључне документацијске информације, апстракт на српском и енглеском језику и садржај - оригинални коначни текст дисертације обухвата 212 страна (стр. 1–212) - списак литературе обухвата 65 страна (стр. 213–278) и садржи 677 одредница на српском, српско-хрватском, руском, енглеском, немачком и француском језику. Дисертација је написана ћиричним писмом, фонтом Times New Roman величине 12px, са проредом 1,5. Подножних напомена има 238, написане су фонтом Times New Roman величине 10px, са проредом 1.   Текст дисертације обухвата следећа поглавља: 1. Увод (стр. 1–31), са потпоглављима 1.1. Дискурс Скрјабин, 1.2. Преглед литературе о Александру Н. Скрјабину и запажања о конструисању дискурса Скрјабин, 1.3. Измештање дискурса Скрјабин из историјских наратива у теоријске перспективе – методолошки оквири рада; 2. Тотално уметничко дело (стр. 32–129), са потпоглављима 2.1. Тотално уметничко дело као друштвена утопија, 2.2. Тотално уметничко дело и авангарда, 2.3. Концепција масовне политике иза замисли тоталног уметничког дела, 2.4. Крах утопије у доба пост-тоталитаризама, 2.5. Закључно разматрање о могућности остварења тоталног уметничког дела; 3. Субјект Скрјабин проткан стрелама идеологија (стр. 130–158), са потпоглављима 3.1. Национално у служби империје, 3.2. Уметност ради уметности и пут ка секуларном, демократском друштву, 3.3. Зачетак авангарде

и социјалистички преврат;

4. **Композитор револуције или утопије: Скрјабинова замисао *Мистеријума* као тоталног уметничког дела (стр. 159–180)**, са потпоглављима 4.1. Припрема револуције, 4.2. Субверзија револуције;
5. **Композитор утопије или револуције: Мистерија Александра Скрјабина или мистерија уметничко-религијског чина (стр. 181–206)**, са потпоглављима 5.1. Ко говори?, 5.2. Шта саопштава?, 5.3. Свети Скрјабин – утемељење универзализма;
6. **Закључна разматрања (стр. 207–212).**

Напомена: списак литературе (стр. 213–278) је нумерисан као 7. поглавље.

Дисертација не садржи прилоге, посвету, захвалнице, речник, илустрације, схеме, нити графиконе.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У уводном поглављу кандидаткиња приступа одређивању својих полазних хипотеза и дефинисању такозваног „дискурса Скрјабин”. Овим термином кандидаткиња обухвата досадашњи, изузетно обиман корпус литературе посвећене Александру Скрјабину и његовом пројекту тоталног уметничког дела, те разграничава различите приступе поменутом ствараоцу, у распону од формалистичко-позитивистичких, преко марксистичко-лењинистичких (карактеристичних за совјетско раздобље), до савремених, широко постављених интердисциплинарних тумачења, која укључују и разматрање функције уметничке праксе у друштвеним односима. Међутим, кандидаткиња је установила да Скрјабиново тотално уметничко дело досад није тумачено са становишта структурализма и постструктурализма, као и да је недовољна пажња посвећена начинима на које се политика и идеологија уписују у Скрјабина. Због тога је кандидаткиња одабрала да се фокусира на примену постструктуралистичких теорија на Скрјабина и, конкретније, на његово последње, недовршено дело *Мистеријум*. Уводно поглавље садржи још и опсежан преглед литературе, као и успостављање методолошких оквира рада. Кандидаткиња приступа уоченим проблемима из три истраживачке позиције:

- 1) политиколошке позиције откривања (латентних и посредованих) политичких утицаја на композиторов опус;
- 2) музиколошке и естетичке позиције откривања оних аспеката у композиторовом раду који су проузроковани идеолошком природом тоталног уметничког дела, које је схваћено као политиком предодређен жанр;
- 3) психоаналитичке позиције истраживања функционисања (лакановског) *Другог*, а у светлу конституисања Скрјабина као субјекта, као и саодноса субјекта са друштвеним контекстом из којег потиче.

Друго поглавље посвећено је разматрању статуса тоталног уметничког дела,

узимајући у обзир његова различита историјска испољавања. Кандидаткиња полази од концепта тоталног уметничког дела као друштвене утопије, уводећи концепт „друштвено-обавезујуће моћи”, дистрибуиране путем религије или државних механизма, односно, путем идеологија. Кандидаткиња настоји да покаже на који начин се тотално уметничко дело испољава унутар различитих друштвених поредака, како би аргументовала његову друштвену условљеност, при чему се преваходно ослања на интерпретације Дејвида Робертса у вези са историјском улогом и доприносом Русоа, јакобинаца, Сен Симона, немачких романтичара, француских и руских симболиста, док од композитора издваја Берлиоза, Вагнера и Скрјабина. Кандидаткиња заступа став да је тотално уметничко дело директно проузроковано и/или произашло из друштвених околности и кретања. Тумачење утопије преузето је од Мишка Шуваковића, док је дефиниција тоталног уметничког дела преузета од Роџера Форнофа. Следи тумачење узајамног односа тоталног уметничког дела и авангарде; потоња је уведена у расправу у односу на претходно разматрани симболизам.

Наредна два потпоглавља односе се на концепцију масовне политике иза замисли тоталног уметничког дела, те на крах утопије у доба пост-тоталитаризама, уз закључно разматрање о (не)могућности остварења тоталног уметничког дела унутар различитих друштвено-политичких уређења.

Треће поглавље „Субјект Скрјабин и стреле идеологија” засновано је на чланку „*Fin de siècle* у Русији: политика и уметност” који је кандидаткиња објавила 2020. године у часопису *Зборник Матице српске за друштвене науке*. Кандидаткиња полази од констатације да је историја тоталног уметничког дела уједно историја дијалектичких сукоба под знаком естетског тоталитета, те да је тотално уметничко дело директан производ цивилизацијске свести интерпелиране идеологијама. Кандидаткиња даље аргументује да је Скрјабиново тотално уметничко дело производ смене историјских ситуација у Русији на преласку из 19. у 20. век, али уједно и носилац те смене. Ауторка разматра убрзану модернизацију руског друштва у 19. веку, како у областима индустрије, економије, администрације, образовања и привреде, тако и у области културе, уметности и образовања. У разматрању руског друштвеног преврата на почетку 20. века кандидаткиња се ослања на радове Шиле Фицпатрик, у којима је размотрена улога различитих друштвених класа у припреми и извођењу револуције. На овом месту кандидаткиња уводи и расправу о руском национализму; апропо Скрјабина, она закључује да је овај композитор допринео учвршћивању (руског) националног идентитета идејом месијанског утопизма. Следи разматрање пута који је руско друштво прешло ка секуларном, демократском уређењу, уз паралелно бављење улогом руских уметника у припреми револуционарног преврата. Враћајући се поново на уметност руских симболиста, кандидаткиња описује њихову позицију између передвижњика, који су желели да приказују конкретну реалност живота, ка уметничком обликовању живота, што је био циљ руских авангардиста, који их је водио ка идеји одбацивања аутономне уметности. У закључку поглавља, кандидаткиња уочава да је Скрјабинова улога била двоструко субверзивна, јер је његов пројекат *Мистеријум* био визија новог, савршенијег друштва, док је сам

уметник, потпуно несвесно, заузео позицију револуционара.

Четврто поглавље „Композитор револуције или утопије: Скрјабинова замисао Мистеријума као тоталног уметничког дела” засновано је на чланку „Композитор револуције: Скрјабинова замисао *Мистеријума* – тоталног уметничког дела” који је кандидаткиња објавила 2019. године у часопису *Музикологија*. Кандидаткиња сагледава Скрјабинов *Мистеријум* као оличење руске револуционарне свести, која се интензивирала после догађаја из 1905. године; међутим, код Скрјабина се ова свест манифестовала веровањем у астрални свет и инхерентно јединство свих ствари, уз вибрациону природу предмета. Кандидаткиња закључује да је недовршени пројекат *Мистеријума* на неки начин антиципирао Велики рат и Октобарску револуцију. Но, парадоксално, кандидаткиња такође наводи да је Скрјабинова утопија „остала на нивоу стваралаштва; он се никада није прикључио револуцији. Тежња за повезивањем уметности и живота, укидање граница између реалног и утопијско-имагинарног код њега није била свесно одређена теоријско-друштвеним категоријама. Ипак, захваљујући увидима у напаве самог Скрјабина и његових савременика, подржаним ставовима савремених аутора превасходно из области теорије уметности, показано је да је и поред несвесног упијања догађаја и атмосфере која је водила револуцији 1917. године, грандиозна замисао, *Gesamtkunstwerk* Александра Скрјабина рефлектовала управо постојеће стање ствари.”

Пето поглавље је најзанимљивије и најиновативније, јер на овом месту кандидаткиња презентује нове увиде и тумачења, до којих долази применом лакановског дискурса. Руководећи се методом читања Лакана који је успоставио Славој Жижек, кандидаткиња изводи доказни поступак „како је једно уметничко дело постало пука идеолошка политичка пракса (или њен део), чак иако аутор, у овом случају Скрјабин, прокламује друге идеологије: идеологију аутономије музике, прецизније трансцендентно/метафизичко/над-људско/универзалистичко постојање дела, негирајући скуп идеологија које заправо дело чине, а које су у овом случају скуп идеологија (политичко, тотално уметничко дело итд) из којих је дело произашло.” Доказни поступак се састоји из шест делова, који се односе на: 1) Скрјабинов патриотизам; 2) Скрјабиново веровање у теургијску моћ уметности и могућност остварења утопије; 3) Скрјабиново преузимање улоге жртве; 4) немогућност субјекта да препозна поредак који га је структурирао; 5) Скрјабинова аутопоетика као отеловљење ”дискурса девијација” (термин Н. Крајник), у односу на дискурсе господара и/или дискурсе моћи; 6) статус *Мистеријума* као „изгубљеног објекта”. Кандидаткиња овде уводи расправу *Уводног чина*, односно његовог либрета, као јединог довршеног и сачуваног фрагмента *Мистеријума*, те *Уводни чин* истиче као погодан за семиотичку анализу (коју, међутим, кандидаткиња не спроводи консеквентно, већ само у фрагментима). Поредиши *Мистеријум* и *Уводни чин*, кандидаткиња запажа да је ”можда, прецизније Скрјабинов *Мистеријум* (и поред тога што је испрва замишљен као *Gesamtkunstwerk*/всеукуство) не разматрати у крајњој инстанци као тотално уметничко дело”, док се *Уводни чин* у целини налази у границама уметности. На завршетку овог поглавља кандидаткиња уводи идеје Алана Бадијуа, те истиче: „Скрјабинов *Мистеријум* остао је само идеја уметничког дела, најави дела/догађаја,

и као такав је предмет мишљења; *Мистеријум* као догађај стога је остао на нивоу објаве, исказа, а та чињеница је омогућила успостављање паралеле између, с једне стране, Скрјабинове замисли – као уметничког универзалног чина, и, с друге стране, историјских потеза Светог Павла и изјаве 'Христос је васкрсао', предочене из визуре француског мислиоца Алена Бадијуа (Alain Badiou) [...] управо је једино путем креирања аналогије не са апостолом већ са Бадијуовом интерпретацијом стратегије Светог Павла за утемељење универзалије, могуће адекватно објаснити Скрјабиново чврсто уверење у остварење *Мистеријума*.”

У концизном Закључку, кандидаткиња поентира да је „истраживачки рад подузет у овој дисертацији у циљу нове и свеобухватне интерпретације Скрјабиновог светоназора, подразумевао је коришћење две теорије: теорије субјекта и теорије идеологије” — постављајући их наспрам теорије сазнања. Но, кандидаткиња и сама установљава да покушај „разоткривања руског композитора као субјекта различитих идентитета” није довео до радикалног супротстављања устаљеним ставовима о Скрјабиновој уметности, као што је то био случај са дискурсом развијаним око тоталног уметничког дела.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

- Трифуновић, Бранислава. 2019. „Композитор револуције: Скрјабинова замисао *Мистеријума* – тоталног уметничког дела.” *Музикологија*, бр. 26: 161–180. Београд: Музиколошки институт САНУ. (категорија М24)

- Трифуновић, Бранислава. 2020. „*Fin de siècle* у Русији: политика и уметност.” *Зборник Матице српске за друштвене науке*, бр. 174: 186–206. Нови Сад: Матица српска. (категорија М24)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

Кандидаткиња Бранислава Трифуновић се определила за тумачење и, потом, ревидирање досадашњих увида у стваралаштво Александра Николајевича Скрјабина, путем увођења естетичко-филозофског и критичко-теоријског контекста савремене музиколошке мисли. Кандидаткиња је начинила отклон од Скрјабинове аутопоетике, која је многим ауторима била примарни, често и једини ослонац за тумачење његовог стваралаштва и укупне уметничке филозофије, те је доследно заступала тезу Жака Рансијера да је уметност увек политичка – чак и онда када се то директно супротставља Скрјабиновим властитим жељама и стремљењима. Кандидаткиња је успешно креирала трансдисциплинарни простор, обухватајући, поред музикологије као примарне научне области, филозофију, историју уметности, теорије културе и теорије уметности, а у циљу потраге за

модусима укључивања друштва у формирање Скрјабиновог опуса посредством различитих идеологија. Још један полазни циљ који је успешно остварен јесте тумачење Скрјабиновог светоназора, а с тим у вези, откривање начина на које се политика и идеологија уписују „у Скрјабина”. Као што је раније истакнуто, истраживање и тумачење ове проблематике спроведено је из три различите, али међусобно испреплетане позиције (политиколошке, музиколошко-естетичке и психоаналитичке). На тај начин, кандидаткиња је остварила преиспитивање и проширење *дискуса Скрјабин* увођењем нових (барем у нашој средини) теоријских приступа.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Комисија за оцену докторске дисертације кандидаткиње Браниславе Трифуновић позитивно оцењује начин приказа проблематике и тумачење резултата истраживања. Кандидаткиња је успела да комплетира истраживање, да дође до релевантних закључака и да их адекватно представи, па у том смислу задовољава критеријуме прописане Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Докторска дисертација кандидаткиње Браниславе Трифуновић је, као што је и најављено њеним насловом, прво научно дело на српском језику у целини посвећено тумачењу *Gesamtkunstwerka* Александра Николајевича Скрјабина у различитим контекстима и теоријским перспективама. Дисертација својом одабраном проблематиком и начином њене обраде припада ужој научној области музикологије, али је полазни музиколошки оквир проширен и обогаћен теоријским поставкама преузетим из историје уметности, филозофије, теорије књижевности и психоанализе. Кандидаткиња је веома озбиљно и одговорно приступила истраживању за које се одлучила, одважно се упуштајући у раскринкавање неких општих места у приступу Скрјабину и његовом недовршеном капиталном пројекту *Мистеријума*. Концепција разматране проблематике је постављена и артикулисана на оригиналан и интригантан начин, те она, већ иницијално, сама по себи, врло транспарентно репрезентује ауторкин храбар критички став у односу на досадашње

приступе тој истој проблематици. Тај критички став кандидаткиња консеквентно спроводи кроз читаву дисертацију. Кандидаткиња је успела да се избори са изузетно обимном литературом на енглеском и руском језику, да уочи тенденције и начине приступа Скрјабину у дијахронијској перспективи и да понуди сопствене увиде.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?
Докторска дисертације нема суштинске недостатке који се не могу разрешити на самој одбрани докторске дисертације.

X ПРЕДЛОГ:

На основу наведеног, комисија предлаже:

а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;

Место и датум:

Нови Сад, 8. 2. 2023. године

1. др Ивана Медић, виши научни сарадник, председник

2. др Тијана Поповић-Млађеновић, редовни професор, члан

3. др Валентина Радоман, ванр.професор, члан (ментор)

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише.